

STÁHTA FÁLALDAT BOAZODOALLOŠIEHTADUSA ŠIEHTADALLAMIIDDA 2014/2015

Oslo, ođđajagimánu 28.b.2014

Sisdoallu

1	ÁLGGAHUS.....	5
2	POLITIHKALAŠ LÁIDESTUSAT.....	5
2.1	Vuođđu šiehtadallamiidda.....	5
2.2	Boazodoalu politihkalaš ulbmilat.....	6
2.3	Boazodoallošiehtadus politihkalaš váikkuhangaskaoapmin.....	7
2.4	Boazologu heiveheapmi eatnamiid ektui.....	8
3	BOAZODOALU EKONOMALAŠ OVDÁNEAPMI	9
3.1 .	Vejolašvuođat loktet tietnasa eanet njuovvamiin.....	11
4	BOAZODOALLOŠIEHTADUSA 2013/2014 NUPPÁSTUHTTIMAT ..	12

4.1	Headuštusat Ruotabeale dálveguohtumiid geavaheamis.....	12
4.2	Jagi 2013 geavakeahtes ruđa.....	12
4.2.1	Infrastrukturvrra doaimmat mat láchčēt dili dasa ahte eanet bohccot njuvvojit.....	13
4.2.2	Gealboovdánahttin kurssat.....	13
5	VEARUT JA DIVADAT BOAZODOALUS.....	13
5.1	Boazodoallogesus.....	13
5.2	Divadat	14
6	STÁHTA FÁLALDAT BOAZODOALLOŠIEHTADUSSII 2014/2015.....	14
6.1	Álggahus.....	14
6.2	Boazodoallošiehtadusa 2014/2015 vuoruhansuorggit.....	14
6.3	Stáhtabušehta 2015 juolludusat.....	16
6.3.1	Juolludusrámma.....	16
6.3.2	Hattit.....	16
6.4	Ovddidan- ja investerendoaimmat (BOF).....	16
6.4.1	Ekonomalaš rámma.....	16
6.4.2	Kapihtal 1151 poasta 51 – Boazodoalu ovdánahttinfoanda.....	16
6.4.3	Nissonolbmuide guoski doaibmabijut.....	17
6.4.4	Dutkan ja ovdánahttin.....	18
6.4.5	Sámi ovdánahttinfoanda.....	18
6.4.6	Riidoeastadeaddji doaibmabijut.....	18
6.4.7	Boazoprográmma.....	18
6.4.8	Fágareiveortnet.....	19
6.4.9	Márkandilli.....	20
6.4.10	Bohccuid fievrrideapmi/suvdin.....	21

6.4.11	Guođohanbárttat ja rusttegat.....	22
6.4.12	Protect Sapmi.....	22
6.4.13	Oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusat.....	22
6.4.14	Eará BOF vuollásaš ortnegat.....	23
6.5	Gollounnideaddji doarjagat ja njuolggodoarjagat.....	23
6.5.1	Ekonomalaš rámma.....	23
6.5.2	Orohatdoarjja.....	23
6.5.3	Doarjjaeavttut siidaosiide ja boazoserviide.....	24
6.5.4	Doaibmadoarjja.....	24
6.5.5	Náittosguoibme- ja ássanguoibmelasáhus.....	24
6.5.6	Buvttadanvuoitu.....	24
6.5.7	Miessenjuovvandoarjja.....	25
6.5.8	Fievrridandoarjja.....	25
6.5.9	Njuovvanbohccuid raporteremat.....	25
6.6	Čálgoortnegat.....	25
6.7	Organisašuvdnadoarjja.....	26
6.8	Fálalatrámma juogadeapmi.....	27
	Fálalatrámma juogadeapmi ieš guđet poasttaide (milj.kruvnnu).....	27
7	ÁŠŠIT BOAZODOALLOŠIEHTADUSA RÁMMA OLGGOBEALDE.....	29
7.1	Váldošiehtadus.....	29
7.2	Boazodoalu eatnamiid sihkkarastin.....	29
7.2.1	Erenoamáš dehálaš boazodoalloguovlluid plánanjuolggadusat.....	29
7.2.2	Boazodoalu siskkáldas riekteguorahallan, geavahanortnegat jna...29	
7.3	EO ortnet 853/2004.....	30
7.4	Boraspiret.....	30
7.5	Radioaktiiva nuoskkideamit.....	30

1. ÁLGGAHUS

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi čujuha Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvvi (NBR) gáibádussii Boazodoallošiehtadusa 2014/2015 šiehtadallamiidda, beaiváduvvon ođđajagimánu 6.beivve 2014, ja ovdanbidjá Stáhta fállaldaga ja cealkámušaid. Fálaldat biddjo vuodđun joatkevaš šiehtadallamiidda.

Šiehtadusjahkái 2014/2015 lea NBR mearridan teakstaoassái 118,7 miljovna kruvnnu sturrosaš ekonomalaš rámma, ja 122,2 miljovna kruvnnu tabeallaoassái. Teakstaoasi oassesuorggit dahket 121,2 miljovna kruvnnu. Sivvan erohussii lea várrejumiit BOF:ii mat teakstaoasis leat 36,1 miljovna kruvnnu. Stáhta šiehtadallánlávdegoddi lea vuhtiiváldán várrejumiid mat bohtet ovdan tabeallaosiin.

Dán jagáš šiehtadallamat gustojit bušeahhtajahkái 2015. Juolludusat heivehuvvojit stáhtabušehhtii dábálaš lági mielde Prop. 1S (2014-2015) bokte Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta várás. Almmatge ovddiduvvo proposišuvdna boazodoallošiehtadusa birra nugo ovdalge giđđasešuvvna gieđahallamii. Proposišuvdna dábálaččat ii sisttisdoala árvalusa bušeahttamearrádussii earret go jagi 2004 ruhtasirdimiid poasttaid gaska. Eaktuduvvo ahte Stuoradiggi proposišuvvna gieđahallamisttis addá Eanandoallo- ja

biebmodepartementii váldi álggahit doaibmabijuid šiehttojuvvon boazodoallošiehtadusa ektui, mat gusket jagi 2015 ruhtajuolludemiide.

Nuppi kapihttalis meannuduvvo vuodđu dáid šiehadallamiidda ja Ráđđehusa ja Stuoradikki politihkalaš láidestusat boazodoalopolitihka hárrái. Kapihtal 3 čilge boazodoalu ekonomalaš ovdáneami. Kapihtal 4 lea jagi 2013/2014 Boazodoallošiehtadusa nuppástuhttimiid birra. Boazodoalu vearut ja divadat čilgejuvvojit 5.kapihttalis. Kapihtal 6 sistsidoallá Stáhta fáldalaga Boazodoallošiehtadussii 2014/2015. Kapihtal 7 fas meannuda muhtun daid áššiid maid NBRa lea ovddidan iežas gáibádusas, ja mat leat olggobealde šiehadallanrámma. Áššit maid NBRa lea namuhan gáibádusastis muhto eai leat namuhuvvon kapihtal 6 ja 7, galget divaštallot šiehadallančoahkkimiin.

2.POLITIKKALAŠ LÁIDESTUSAT

2.1 Vuodđu šiehadallamiidda

Boazodoallošiehadallamat čađahuvvojit boazodoalu Váldošiehadusa njuolggadusaid vuodul. Stáhta, Eanandoalodepartemeantta bokte ja NBR dohkkehede váldošiehadusa guovvamánu 26.b.1993. Šiehadusa § 2 mielde galgaba Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta (EABD) ja NBR šiehadallat jahkásaš boazodoallošiehadusa mas leat mielde doaibmabijut mat boazodoalloealáhusa ovddidit boazodoalopolitihka mearridan ulbmiliid ja njuolggadusaid mielde. Doaibmabijut galget sistsidoallat ekonomalaš váikkuhangaskaomiid. Šiehadallanbealit sáhttet maiddá gáibidit šiehadallat fágalaš, sosiála, organisašuvvna ja eará áššiid birra mat ealáhusovdáneapmái leat dehálaččat juksan dihtii boazodoalopolitihkalaš mearriduvvon mihttomeriid.

Jos šiehadallamat boatkanit, de ovddida stáhta, EABD bokte, váldošiehadusa mielde ieš Stuoradiggái árvalusa mas leat mielde doaibmabijut ja ekonomalaš rámma boahhte šiehadusaígodahkii.

2.2 Boazodoalopolitihka ulbmilat

Ulbmilat ja rávvagat mat leat vuodđun boazodoalopolitihkkii leat mielde St.dieđ. no. 28:s (1991-1992) *Ceavzilis boazodoallu*, ja Stuoradikki Árvl. S. no. 167 (1991-1992). Árvalusa čilgejuvvojit “Ceavzilis boazodoallu” ulbmilat oaččuhit áigái boazodoalu mas lea ekologalaš, ekonomalaš ja kultuvrralaš ceavzilvuhta. Dát golbma ulbmila leat gaskaneaset oktavuodas; ekologalaš ceavzilvuhta bidjá vuoddu ekonomalaš ceavzilvuhtii ja ekologalaš ja ekonomalaš ceavzilvuhta ovttas dahket vejolažžan ovddidit kultuvrralaš ceavzilvuoda.

St.dieđ. no. 28 (1991-1992) meannudeami manjil lea Stuoradiggi guktii jagis meannudan boazodoalopolitihka – jahkásaš boazodoallošiehadusproposišuvvna ja jahkásaš stáhtabušehta meannudettiin. Ráđđehus ja Stuoradiggi leat joatkán dieđáhusa

váldolinnjáid, muhto leat maid čađahuvvon dađistaga ja dárbblaš muddemat, ja ođđa áššit boazodoalu hálddašeamis leat deattuhuvvon.

Gidđat 2012 Stuorradiggi giedahalai St.dieđ. 9 (2011–2012). Go giedahalle dieđáhusa, de Stuorradikki eanetlohku doarjui Ráđđehusa boazodoallopolitihka. Árvalusastis Ealáhuslávdegoddi čujuhii dasa ahte Ráđđehus dáhttu sihkkarastit ceavzilis boazodoalloealáhusa boazologuid heivehallamiin, massimiid unnidemiin ja buvttadeami buoridemiin. Dan oktavuodas lávdegoddi deattuhii dehálažžan ahte boazologut geahpeduvvojit dain guovlluin gos leat menddo ollu bohccot, ja ahte dat lea hui dehálaš go galgat vuhtiiváldit elliid buorredilálašvuoda.

Ráđđehusa soahpamušas čujuhuvvo ahte boazodoallu lea dehálaš ealáhus muhtun riikka osiin. Dat sihkkarastá borramušbuvttadeami ja olu olbmuide addá birgejumi. Ja ealáhus addá vuodu sámi kultuvrii ja servodateallimii. Čuovvovaš doaibmabijut leat čilgejuvvon ráđđehusa soahpamušas:

- Ovddidit stuoradiggedieđáhusa ceavzilis boazodoalu birra
- Rievdadit boazodoallolága nu ahte ekologalaš ceavzilvuhta vuoruhuvvo
- Sihkkarastit rámmaeavttuid nu ahte ealáhus boahhteáiggis birge doarjagiid haga
- Meannudit eanadolliid ja boazodolliid seamma láchkai doallobiorgasiid divadiid oktavuodas
- Álkkásmahttit eanadoallobyrokratiija

Čujuhuvvo maid ovttasbargošiehtadussii ráđđehusbellodagaid, Gurut ja Kristtalaš álbmotbellodaga gaska gos ee. boahotá ovdan ahte eanadoalu šiehtadusinstituhtta galgá bisuhuvvot. Dasto deattuhit einnostanvejolašvuoda ja ođastusaid mat buoridit ealáhusa tietnasiid.

2.3 Boazodoallošiehtadus boazodoallopolitikalaš váikkuhangaskaopmin

Boazodoallošiehtadus ja boazodoalloláhka leat dat deháleamos gaskaoamit ahte čuovvolit boazodoallopolitihka ulbmiliid ja njuolggadusaid. Boazodoallošiehtadusa šiehtadaladettiin ságastallojuvvojit dehálaš ekonomalaš áššit ealáhusa ovdáneami oktavuodas. Dáppe mearriduvvojit njuolggadusat movt geavahit ekonomalaš váikkuhangaskaomiid – earret eará boazodoallolága ulbmiliid ja mearrádusaid ektui, ja daid dárbbuid ja hástalusaid ektui mat ealáhusas leat áiggis áigái.

Boazodoallošiehtadusa 2003/2004 rájes leat doarjjaortnegat olu rievdaduvvon. Doarjagat siidaosiide ja boazoserviide leat ovdal leamaš eanaš fásta doarjagat juohke siidaoassái, muhto dál dat leat rievdaduvvon ortnegin mat árvosmahttet buvttadeami ja árvoháhkama. Dát mearkkaša ahte ovdeš ortnegiin leai unnimusgáibáduš buvttadeapmái (kg), muhto dálá ortnegat leat čadnon buvttadanárvui (kr). Dasto deattuhuvvojit doaibmabijut mat láchčet dili dasa ahte eambo bohccot njuvvojit ja eanet bohccobiergu vuvdojuvvo.

Dálá boazodoalu guoskevaš doarjjaortnegiin lea leamaš eará ovdáneapmi go eanandoalus gos buvttandoarjagat leat geahpeduvvon sihke riikka siste ja riikkaidgaskasaččat ja dan

sadjái leat boahmán buvttadanbealátkeahtes ortnegat. Sivvan dasa soaitá leat dáhttu movttiidahttit eambo njuovvat ja buvttadit juohke ealli ovddas.

Dálá doarjjavuogádat lea váikkuhan posiitivlaččat njuovvamii ja árvoháhkamii boazodoalus, ja lea dat maid buoridan einnostahttivuođa ealáhusas ja buori muddui álkkásmahtán iešguđet doarjjaortnegiid hálddašeami.

Manimus boazodoallošiehtadusat leat eanet deattuhan fálddagaid daidda boazodolliide gain boazodoallu lea váldodoaiman. Buvttadanvuđot doarjagat leat vuoruhuvvon dan sadjái go doarjagat mat eai movttiidahte eanet njuovvat ja vuovdit. BOF doaimabijut galget maid movttiidahttit eanet njuovvat ja vuovdit bohccobierggu. Sáhtá dás namuhit ruhtadoarjagiid siskkáldas doaimabijuide ja lassi doarjagiid Boazoprográmmii ja Bohccobierggu Márkanlávdegodái. Dasa lassin lea mearriduvvon gáibáduš ahte siidaoasi jođiheadđi ja su náittosguoimmi bearraša njuolga bajáš - dahje vulos guvlui linjjás, ja siidaoasi eaiggáda vieljaid/oappáid boazolohku ferte leat unnimus 85 proseantta gidđaealus jus siidaoassi galgá ožžut olles doarjaga. Doarjagat leat maid heaittihuvvon álkkásmahttit doarjjahálddašeami vai lea vejolaš lasihit buvttadanvuoittu ja miessenjuovvandoarjaga mearriduvvon ekonomalaš rámmaid siskkobealde. Árranjuovvandoarjja lea heaittihuvvon ja sierra doarjja Oarje-Finmárkui, ja doaimandoarjaga unniduvvon.

Boazologuheivehanproseassa oktavuodas lea maid šaddan vejolaš ovttahttit boazodoallošiehtadusa ja boazodoallolága váikkuhangaskaomiid. Dat lea mielddisbuktán ahte sii geat eai čuovo bajimus boazologu mearrádušaid ožžot vuoliduvvon doarjagiid.

2.4 Boazologuheiveheapmi eatnamiid ektui

Váilevaš boazologuheiveheapmi lea duodaleamos ja eanemus gáibideaddji hástalus otná boazodollui. Stáhta šiehtadallanlávdegotti árvvoštallamiid mielde leat dál buoret vejolašvuodát go ovdal lihkestuvvat boazologuheivehemiin. 2007 boazodoallolágas leat mielde gaskaoamit movt geahpedit boazologu guoddevaš dássái. Dasto addá boazodoalloláhka vejolašvuodaid eanet go ovdal ovttahttit láchavuđot mearrádušaid ja boazodoallošiehtadusa gaskaomiid.

Eiseválddit leat dál gearggaheamen proseassa movt boazologu mearridit ja geahpedit láhka gáibádušaid vuodul. Boazodoallostivra lea guovvamánus 2013 dohkkehan áigemeriid gorrelogolaš geahpedeapmái. Daid siiddain gos boazolohku galgá geahpeduvvot, lea juohke siidaoassái mearriduvvon áigemearri boazologu geahpedeapmái. Boazodoallostivra meannudii mearriduvvon áigemeriid guoskevaš váiddaáššiid, earret ovtta, iežas čoahkkimiin skábmamánus ja juovlamánus 2013. Ledje váile 80 váiddaáššii. Departemeanta lea dál gárvvisin meannudan measta buot váiddaáššiid.

Dál lea juohke siidaoasi ovddasvástáduš čuoovolit daid mearrádušaid mat leat dahkon, ja čađahit geahpedeami mearriduvvon áigemearis. Dán barggus lea dehálaš ahte eiseválddit gozihit dohkkehuvvon mearrádušaid čađahan dihtii boazologu geahpedeami. Easka dalle go

láhka mearriduvvon proseassat leat čađahuvvon lea doarvái vuodđu árvvoštallat láhkavuđot gaskaomiid beavttu.

Dohkkehuvvon doallonjuolggadusaid mielde galgá boazolohku geahpeduvvot 40.000 bohccuin. Sullii buot Oarje-Finnmárkku orohagat ja muhtun orohagat Nuorta-Finnmárkkus galget boazologu geahpedit. Lea 12 orohaga geat galget geahpedit 30-49 pst.

Eaktuduvvo ahte geahpedeapmi dahkko 1 jagis 3 jagi rádjai, sorjavaš das man olu bohccot galget geahpeduvvot orohagas. Maŋŋá vuosttas geahpedanjagi leat guokte siidaoasi golmma siidaoasis čuvvon gohččuma ahte geahpedit boazologu.

NBR čujuha gáibádusastis ahte boazodoallolága 2007 ulbmil lei addit eanet iešstivrejumi boazodoalloeláhussii. Dasto oaidná NBR dál vuogasvuoda muittuhit departementii ahte orohagat ieža árvaldije boazologu man vuodđun lei iežaset fágamáhtu ja diehtu boazodoalloguovlluid birra, muhto dan hilggu Boazodoallostivra. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi bidjá vuodđun ahte NBR lea ovttaoavilis ahte boazolohku lea menddo allat muhtun orohagain Finnmárkkus. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi čujuha ahte dalle go bajimuš boazolohku mearriduvvui de geavahii Boazodoallostivra eavttuid maid buohkat ledje dohkkehan ahte oaččuhit áigái boazodoalu mas lea ekologalaš ceavzilvuhta. Jos Boazodoallostivra livčče čuvvon orohagaid árvalusaid, de livčče boadus šaddan ahte boazolohku livčče lassánan ain eanet go árvvoštallá cuoŋománu 1.b.2012 boazologuin.

Jos vel boazologuheiveheapmi lea juohke siidda ja eiseválddiid gaskasaš ášši, de lea dehálaš ahte NBR lea mielde doarjumin ja oassálastimin daid proseassain mat dál čađahuvvojit. Dat guoská erenoamážit dasa ahte addit boazodoalloeláhussii rivttes dieđuid.

3.EKONOMALAŠ OVDÁNEAPMI BOAZODOALUS

Buorit dálkkádagat álggogeahčen 2000-logu leat váikkuhan dasa ahte boazolohku lea lassánan ja buvttadanárvu loktanen. Boazodoalus lea leamaš positiiva ovdáneapmi, muhto muhton Oarje-Finnmárkku orohagain ja orohagain oarjjabealde Nuorta-Finnmárkku lea boazolohku menddo allat. Dat lea váikkuhan eiliid buoredilálašvuhtii, njuovvandeattuide ja biergokvalitehtii. Jos vel siidaosiid lohku lea njiedjan Finnmárkkus, de leat dál dán guovllus eanet olbmot čadnon siidoosiide go ovdal. Dat lea dieđusge váikkuhan ahte boazolohku lea lassánan. Eará guovlluin lea siidaosiid lohku dásseidis muttus.

Áigodagas 2003 gitta 2012 rádjai lassánedje biergohattit gitta 2008 rádjai. Njuovahagaid váilevaš hadderaporteremiid geažil raporterejuvvui jagi 2009 ahte sisaboadut ledje njiedjan. Áigodagas 2003 gitta 2012 rádjai njuovvanbohccuid lohku lassánii 38%. Muhto lassáneapmi juohke tonna ektui lei dušše 9,7%. Dás ferte buohtastahttit movt gaskamearálaš njuovvandeattut leat njiedjan. Seamma áigodagas njidje deattut 26,4 kilos gitta 22,5 kiloi (-14,7%). Dán áigodagas ledje losimus deattut jagi 2003, olles 26,4 kilo.

Heajos márkandilálašvuhta jagi 2010 dagahii ahte biergohattit njidje vel eanet. Haddevuolideapmi joatkašuvai, ja jagi 2012 ledje hattit seamma dásis go jagi 2006. 2012

ledje sisaboađut sullii seamma dásis go jagi 2005, ja sivvan dasa ledje heajos njuovvandeattut, unnit njuovvanbohccot ja heajos biergohattit boazoeaiggádiidda.

Doarjjadássi mihtiduvvon fásta hattiid ektui lea molsašuddan, ja ii ge leat ovdánan dán áigodagas. Stuorimus máksámušat ledje 2004 ja 2006, muhto sivvan lassáneapmái ledje njuolggodoarjagat. Jos geahčastat doarjagiidda mat gáibidit buvttadeami, de dat dahke stuorimus oasi áigodagas 2007 – 2011. Buvttadanvuđot doarjagat ledje dán áigodagas 39% ollislaš doarjagiin.

Jos geahčastat gollounnideaddji ja njuolggodoarjagiidda, de ledje dat dán áigodagas oktiibuot 63% ollislaš doarjagiin.

Buhtadusat lassánedje buohtastahttináigodaga álggus, ja njidje seamma láchkai áigodaga gaskkamuttus. 2006 ja 2007 lassánemiid oktavuodas ferte vuhtiiváldit mávssuid eanabillistemiid ovddas Romsii ja Finnmárkui. 2006 lassánedje boraspirebuhtadusat hirmadit ovddit áigodaga ektui. Lassáneamit šadde go buhtadusmáksinortnet rievdaduvvui jagi 2006 rájes dáinna lágiin ahte massojuvvon buvttadanvuoitu rehkenastojuvvui buhtadussii. Maiddáai oaidnit ahte 2009 rájes gitta 2011 rádjai leat buhtadusat lassánan jahkásaččat, ja eanaš buhtadusat leat bohccuid ovddas maid boraspiret goddet. 2012 leat buhtadusat veaháš njiedjan.

Golut leat daid manjimuš jagiid dađistaga lassánan. Oppalohkáai leat golut riikka dásis sakka lassánan 2006 rájes. Stuorimus golut leat golut mašiinnaide (20%), vuolidahttimiidda (18%) ja rusttegiidda (12%). Golut leat meroštallojuvvon olles áigodaga dieđuid vuodul. Muđui čájehuvvo ahte poasttat gálvvut ja rusttegat lassánit olles áigodaga, ja duogášdieđut čájehit ahte gálvogolut lassánedje 160% ja golut rusttegiidda 214% jagi 2003 rájes 2012 lohppii.

Boazodoalloealáhusas lea leamaš oalle heajos ekonomii ja olles buohtastahttináigodagas. Biergotietnasat leat obbalohkáai unnit go golut, earret 2006 rájes 2008 rádjai. Ealáhus lea dárbbášán stáhtadoarjagiid ja buhtadusaid. Boađusmihtut njidjet, ja buhtadus barggu ja ieškapitála ovddas lea buoremus 2008:s. Dattetge njidjet biergotietnasat jagi 2009 go hattit njidje, ja go golut lassánedje dán jagi, de bohtosat maid šadde heajubut ovddit jagi ektui.

Tabella vuollelis čájeha váldorehketdoalu váldopoasttaid njeallje manjimuš jagi, ja jagi 2013 bušeahta (milj.kruvnnu)

Rehketdoallopoasttat	Rehketdoallu				Bušeahtta
	2009	2010	2011	2012	2013
Buvttadanvuđot tietnasat:	182,5	174,3	142,7	122,8	159,1
Stáhtadoarjagat:	85,0	87,2	76,9	65,4	71,7
Buhtadusat:	67,7	72,2	79,9	76,0	76,1
Sisaboađut oktiibuot:	335,2	333,6	299,4	264,3	306,8

Golut oktiibuot:	159,2	172,7	163,4	174,3	180,9
Buhtadus barggu ja kap.ovddas	176,0	160,9	136,0	90,0	125,9
Reanttut luoikkahuvvon kap.ovddas	6,6	8,4	9,7	9,5	9,5
Buhtadus barggu ja ieškap.ovddas oktiibuot (1000 kr)	169.400	152.600	126.300	80.500	116.400
Buhtadus barggu ja ieškap.ovddas:					
Ovttaskas jahkedoaibma (kr)	169.000	152.900	126.560	85.700	121.900
Ovttaskas siidaoassi (kr)	295.200	266.200	211.203	141.957	202.100

Tabella čájeha ahte boađusmihtut njidjet 2011 rájes 2012 rádjái. Dattetge leat čielga erohusat boazodoalloguovlluid gaskka, ja guovlluid siskkobealde. Buhtadus barggu ja ieškapitála ovddas lea njiedjan 126,3 kruvnnus 80,5 kruvdnui. Buhtadusat barggu ja ieškapitála ovddas lea njiedjan 126,560 kruvnnus 85.700 kruvdnui juohke jahkebarggu ovddas. Váldosivvan dasa lea ahte biergohattit njidjet, doarjagat geahpeduvvojit, ealihanbohccuid árvu geahpeduvvo, ja golut lassánit.

2013 gaskaboddosaš logut čájehit posiitiiva ovdáneami boađusmihtuin. Váldosivvan dasa lea ahte njuovvanbohccuid lohku lassána ja buvttadeaddjihaddi lassánii. Jos vel 2013 logut čájehit posiitiiva ovdáneami, de lea ekonomalaš ovdáneapmi vuorjašuhtti ceavzilis boazodoalu ulbmiliid ektui. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi čujuha ahte boazodoallit leat iehčanas ealáhusdoallit geat ieža mearridit movt bargguit juogadit ja investeret, boazodoalu ja eará ulbmiliid gaskka. Dan oktavuodas deattuhuvvo ahte olu orohagain lea vejolašvuohta lasihit njuovvanbohccuid, jos háliidit olahit ekonomalaš bohtosiid.

3.1 Vejolašvuođat loktet tietnasa eanet njuovvamiin

Dálá boazodoallu lea buorremuddui vuodđuduvvon biergobuvttadeapmái. Dat lea ealáhusa deháleamos sisaboahogáldu. Biergobuvttadeapmi ferte leat nu buorre go vejolaš sihkkarastin dihte bevtolaš ealáhusa. Olu orohagain leat boazodoallit heivehan doaimmaidis vai besset bajidit biergobuvttadeami dakkár dássái mii addá alla sisaboađu. Eará orohagain lea dilli earálágan, ja erenoamážit lea vuollegis buvttadeapmi ja heajos sisaboahu stuora hástalussan oktasašorohagaide Finnmárkkus. Seamma lágan dilli lea maid riddolagaš guovlluin Finnmárkku lulábealde.

Manjimuš jagiid dutkamat movt buvttadanvejolašvuođat ja massimat boazodoalus Norggas rievddadit čájehit ahte ollu boazoguohtunguovlluin lea vejolaš lasihit biergobuvttadeami. Norgga luonddudutkan instituhtta (NINA) lea čađahan dutkamiid Finnmárkkus áigodagas

2000 – 2012, ja muđui riikkas áigodagas 2008 – 2012. Bohtosat¹ čájehit ahte boazodoallu muhtun guovlluin sáhtašii duppalastit biergobuvttadeami unnit rievdadusaiguin. Deháleamos rievdadusat sáhttet leat ahte lasihit miessenjuovvamiid ja geahpedit boazologu. Sivvan dasa ahte dát livčče buoremus vuohki, lea ahte lea nana oktavuohka boazologu ja bohccuid deattuid gaskka. Bohccodeaddu lea fas mávssolaš miessebuvtadeapmái ja elliid birgejupmái. Rievdadus berre mielddisbuktit ahte njuovvanbohccuid lohku lassána dohkálaš dássái vai bohccuid deaddu lohtana mii fas addá buorre miessešattu ja birgenvejolašvuođa. Váldohástalussan orohagaide gos biergobuvttadeapmi lea heittot lea mearridit rivttes njuovvanbohccuid “logu”, deattuid ja boazologu vai sisabohtu stuorru.

Stáhta boazodoallohálddahus álggahii čakčat 2013 ovdaproševtta árvvoštallat movt lea vejolaš buoridit buvtadeami ja gánnáheami oktasašguohtunguovlluin Finnmárkkus. NINA ja Norgga eanandoalloekonomalaš dutkaninstituhtta (NILF) čađaheigga proševtta. NINA meroštalai ealuid buvtadeami ja NILF meroštalai gánnáheami. Vuolggasadjin leat orohagat mat vižžet tietnasa miessenjuovvamis. Ovdaproševtta bohtosat² čájehit ahte Guovdageainnu oarje-, gaska- ja nuorta boazoguohtunguovlluin ja orohagain Kárášjoga nuortabealde leat stuora vejolašvuodát lasihit biergobuvttadeami ja gánnáheami. Sii maiddái gávnnahedje ahte jos njuovvá 66 – 72% merkejuvvon misiid, de badjána biergobuvttadeapmi ja sisabohtu buorrána. Dasto gávnnahedje vel ahte jos miesselohku njedjá ge dáid guovlluin, de biergobuvttadeapmi ja sisabohtu lassána go buohtastahtá otnáš diliin. Sii maiddái gávnnahedje ahte njuovvandeaddu stivre biergohattiid, jos vel stuorimus njuovahagaid haddepolitihkka rievddadii ge veaháš.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi oaivvilda ahte dutkan addá buori vuođu boazodollui gávnnahit rivttes njuovvanbohccuid “logu”, deattuid ja boazologu vai sisabohtu stuorru. Dat gusto erenoamáš daidda ovdalis namuhuvvon orohagaide Finnmárkkus. NINA lea maid ovdal gávnnahan dutkamiid bokte ahte maiddai eará orohagat Finnmárkku lulábealde sáhtaše lasihit buvtadeami jos lasihit njuovvanbohccuid. Jos vel boazolohku ii leat nu stuoris dáid guovlluin go eará orohagain Finnmárkkus, de čájehit dutkamát ahte miessešaddu ja birgejupmi buorrána jos boazologu heiveha eatnamiidda. Danne lea dehálaš ahte boazodoallu rievddadišgohtá doaibmavugiid rivttes dássái. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi čujuha ahte boazodoallošiehtadusa váikkuhangaskaoamit leat muddejuvvon nu ahte vuoruhit nuppástuhttindoaimmaid. Ulbmil lea ahte heivehit doaibmabijuid sidjiide gain boazodoallu lea váldoealáhussan.

4. BOAZODOALOŠIEHTADUSA 2013/2014 NUPPÁSTUHTTIMAT

4.1 Headuštusat Ruotabeale dálveguohtumiid geavaheamis

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi čilge ahte doaibmabijut eai galgga ruhtaduvvot boazodoallošiehtadusa bokte daidda orohagaide mat eai beasa geavahit Ruotabeale dálveguohtumiidda dan sivas go Norgga-Ruođa boazoguohtunkonvenšuvdna ii leat vel fámus.

¹ NINA raporta 821, 2012, “Rovvilt og reindrif – Kunnskapsstatus i Finnmark”. NINA raporta 938, 2013, “Beregning av produksjon og tap i reindriften”.

² NINA raporta 999, 2014, “Effekt av høsting på produksjon og lønnsomhet i reindriften”.

Sihkkarastin dihte doaibmavuodu dáidda orohagaide maddái 2013/2014, árvaluvvo sirdit 1,9 miljovna kruvnnu kapihtala 1147 poasttas 71 kapihtala 1151 postii 51 biebmandoaimmaide ja eará doaibmabijuide 2014:s.

Leamaš hástalusat movt geavahit doaibmi buhtadusnjuolggadusaid váilevaš dálveguohtumiid geažil. Dál ráhkaduvvojit sierra doarjjanjuolggadusat biebmandoaimmaide ja fievrridemiide konvenšuvdnagohtumiidda.

4.2 Jagi 2013 geavatkeahes ruhta

2013 rehkedoallogut čájehit ahte geavatkeahes ruhta ođđajagimánu 1.b.2014 leai sullii 7,2 miljovna kruvnnu. Buot doarjjaohcamušat eai leat vel loahpalaččat meannuduvvon. Stáhta šiehtadallánlávdegoddi dan geažil meroštallá ahte geavatkeahes ruhta poasttas 75 šaddá sullii 7,0 miljovna kruvnnu. Dainna eavttuin ahte unnit golaheapmi dohkkehuvvo sirdot jahkái 2014 ja sirdojuvvo poasttas 75 postii 51, háliida Stáhta šiehtadallánlávdegoddi vuoruhit doaibmabijuid mat mielddisbuktet eambo njuovvamiid ja bohccobierggu vuovdima. Dan sivas go doaibmabijut ruhtaduvvojit mannan jagi geavatkeahes ruđaid bokte, de lea dehálaš ahte doaibmabijut eai čana juolludusaid mángga jahkái.

Doaibmabijuid maid Stáhta šiehtadallánlávdegoddi háliida vuoruhit ferte ovttaštahtit Boazodoallošiehtadusa 2014/2015 vuoruhemiiguin ja rievdadusaiguin. Čuovvovaš doaimmat vuoruhuvvojit:

- Infrastrukturrra doaimmat mat lámčēt dili dasa ahte eanet bohccot njuvvojit
- Gealboovdánahttin kurssat priváhta njuovvandoaimmaid birra ja movt bohccobierggu vuovdit lágašguovlluin

4.2.1 Infrastrukturrra doaimmat mat lámčēt dili dasa ahte eanet bohccot njuvvojit

Boazodoallošiehtadusa 2013/2014 dohkkeheami oktavuodas leai ovttaoavilvuolta várret 7,5 miljovna kruvnnu ođasmahttit infrastrukturrra boazonjuovvamiid dáfus. Infrastrukturrra guorahallanbohtosat čájehedje investerendárbbuid muhtun orohagain. Dán guorahallama vuodul vuoruhii BOF-stivra guovlluid ja orohagaid. Dát vuoruheapmi oktan 2012 giđa strategalaš plánaIN galgá biddjot vuodđun orohagaid ohcamiid meannudeapmái.

7,5 miljovna kruvdnosaš lassidoarjja jagi 2013 ii lean doarvái ruhtadit buot ohcamušaid. Go vuhtiiváldá jagi 2013 bargguid ja hástalusaid mat dál leat ealáhusas, de Stáhta šiehtadallánlávdegoddi eaktuda ahte BOF-stivra meannuda doarjjaohcamušaid infrastrukturrra doaimmaide juo giđđat dainna ulbmilin ahte eambo bohccot njuvvojit ja vuvdojuvvojit áigodagas 2014/2015.

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi árvala boazodoalu infrastrukturdoaimmaide várret 6,5 miljovna kruvnnu lassin BOF dábálaš rámma.

4.2.2 Gealboovdánahttin kurssat

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi oaidná dárbbu čađahit kurssaid priváhta njuovvandoaimmaid birra ja bohccobierggu vuovdima birra lágašmárkanis, nugo doaimmi njuolggadusaid birra ja movt geavahit gazirdanniibbi.

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi oaidná lunddolažžan ahte NBR oažžu ovddasvástádusa plánet ja čađahit kurssaid boazodolliide. Ovdal go kurssat dollojuvvojit sádde NBR kursaplána oktan bušehtain SRF dohkkeheapmái. Ulbmil lea ahte kurssat galget čađahuvvon ovdal njuovvanáigodaga 2014/2015.

2014 várrejuvvo 500.000 kruvnnu čađahit gealboovdánahttin kurssaid priváhta njuovvandoaimmaid birra ja bohccobierggu vuovdima birra lágašmárkanis.

5. VEARUT JA DIVADAT BOAZODOALUS

5.1 Boazodoallogesus

Vearrojagi 2003 rájes lea mearriduvvon geasus dábálaš sisabohtui jos vearromáksis lea posiitiiva boazodoalubohtu. Mearrádusa ulbmilin lea veahkehit ealáhusa loktet buvttadeami ja árvoháhkama.

Boazodoallogesus lea 2009 boahtojagi meroštallojuvvon seamma láchkai go eanadoallogesus. 2014 geasus lea eanemus 63.500 kruvnnu oktan 38% dan boazodoalloboadus mii lea badjel 63.500 kruvnnu, gitta alimus gessosii 166.400 juohke vearromáksi nammii. Dat mielddisbuktá ahte jus ealáhusbohtu lea 0 ja 63.500 kruvnnu gaska de šaddá boazodoallogesus seammá go sisabohtu. Jos ealáhusbohtu lea 63.500 ja 334.289 kruvnnu gaska, de šaddá geasus 63.500 kruvnnu oktan 38% dan boazodoalloboadus mii lea badjel 63.500 kruvnnu. Jos ealáhusbohtu lea 334.290 kruvnnu dahje badjelis, de šaddá alimus geasus 166.400 kruvnnu.

5.2 Divadat

Gáibádusa oktavuodas ahte divatbuhtadusortnega čuoldit boazodoallošiehtadussii čujuha Stáhta šiehtadallánlávdegoddi jagi 2006 raportii “Virkning av omleggingen i 1982 fra avgift til økt tilskudd over reindrifsvtalen”. Raporta ovddiduvvui go šiehtadallánbealit šiehtadalle Boazodoallošiehtadusa 2007/2008. Buot gažaldagaid mat gusket doallobiergasiid divadii ja opmodatvearuhuhttimii vástida Ruhtadandepartemeanta, mii lea rivttes departemeanta vearro- ja divatáššiid ektui, ja NBR:as ja Ruhtadandepartemeanttas leat juo leamaš gulahallamat dáid áššiid ektui.

6. STÁHTA FÁLALDAT BOAZODOALLOŠIEHTADUSSII 2014/2015

6.1 Álggahus

Dán kapihttalis čilgejuvvojit álggos Stáhta vuoruhansuorggit Boazodoallošiehtadussii 2014/2015. Dasto čilgejuvvo Stáhta fálaldat mas lea seamma vuodđu go mañimuš jagiid boazodoallošiehtadusain. Boazodoallošiehtadusa 2013/2014 ortnegat mat eai namuhuvvo

dán kapihttalas, jotkojuvvojit rievddatkeahhtá. Várrejumit mat leat árvaluvvon iešguhtet ortnegiidda, lea buoremuddui vuhtiiváldán Boazodoallohálddahusa meroštallamiid ja biergomárkan- ja njuovvandilálašvuodaid. Dat sáhtá mielddisbuktit ahte muhtun njuolggodoarjagat leat divustuvvon jos vel ii evttohuvo ge rievdadit máksomeriid. Árvalusaid čoahkkáigeassu movt ekonomalaš rámma juogadit almmuhuvvo kapihttalas 6.8.

6.2 Boazodoallošiehtadusa 2014/2015 vuoruhansuorggit

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi oaivvilda ahte boazodoallopolitihkka berre viidasat fievrriduvvot Stuoradikki eavttuid vuodul ja daid hástalusaid ektui mat ealáhusas leat dál. Lea politihkalaš mihttomearri ovddidit boazodoalu beaktilis márkanguvllot ealáhussan mii lea gánnáhahtti guhkesáiggi perspektiivvas ja dan oktavuodas lámhčit dili daid boazodolliid várás geain boazodoallu lea váldoealáhussan.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi lea atnán vuodđun boazodoallošiehtadusa váldomihttomeari ahte dat galgá movttiidahttit eambo njuovvat ja vuovdit bohccobierggu. Dan oktavuodas lea dehálaš ahte boahtte boazodoallošiehtadus eaktuda lasihit njuovvamiid siiddaid doallonjuolggadusaid čuovvoleami bokte, ja ođasmahttit infrastruktuvrra boazonjuovvamiid dáfus.

Boazodoallošiehtadus 2014/2015 lea heivehuvvon Boazodoallostivrra geahpedanmearrádusa mañimuš jahkái ahte golmma jagi áigodagas geahpedit boazologu. Dainna vuolggasajiin oaidná Stáhta šiehtadallanlávdegoddi dehálažžan bisuhit dálá doarjjavuogádaga váldolinjjáid, gos njuolggodoarjagat leat čadnon buvttadeapmái. Stáhta árvoštallama mielde dat mielddisbuktá stáđisvuoda ja diehttevašvuoda boazodoallošiehtadusa ortnegiid ektui.

Dohkkehuvvon doallonjuolggadusat ja daid čuovvoleapmi leat resursahálddašeami vuodđun ovddas guvlui, ja fertejit leat eaktun dasa ahte boazodoallolága mearrádusat geavahuvvojit. Dasa lassin geavahuvvojit ekonomalaš váikkuhangaskaoamit eanet go ovdal movttiidahttit dohkkehuvvon doallonjuolggadusaid čuovvolit. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi áigu geavahit vejolašvuodaid ahte erenoamážit gozihit daid orohagaid gos boazolohku lea menddo allat. Dan oktavuodas lea mávssolaš ahte boahtte boazodoallošiehtadus eaktuda lasihit njuovvanbohccuid orohagaid doallonjuolggadusaid čuovvoleami bokte.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi deattuha ahte golbma mañimuš jagi lea njuovvojuvvon olu unnit go ovddit jagiid. Jagi 2012 njuovvojuvvojedje 69 000 bohcco, ja 2013 gaskaboddosaš logut čájehit njuovvanlogu mii lea sullii 70 000 bohcco. Go buohtastahtta njuovvanloguin buoremus jagiin 2010, de ledje 80 200 bohcco njuovvon dohkkehuvvon njuovahagain. 70 000 njuovvanbohcco eai gal geahpet boazologu Finnmárkkus mearriduvvon boazologu rádjai. Seammás lea bohccobiergomárkan leamaš buorre. Muhtun guovlluin eai leat boazodoallit beroštan geavahit njuovvanvejolašvuodaid. Bohccobiergofitnodagat leat dattetge beassan vuovdit bohccobierggu ja vuorkkát leat measta guorranan.

Váilevaš njuovvamat dagahit stuora hástalusaid boazologuheiveheapmái. Dasa lassin mielddisbuktet unnán njuovvamat ahte bohccobiergofitnodagat sáhttet massigoahit iežaset lágidanšiehtadusaid. Go bohccobiergosuorgi ii leat šat lágidandoaimmalaš, de fitnodagat masset luohhtevašvuođu, maid sii maŋimuš jagiid leat háhkan ja ovddidan. Jos sii galget fas ođđasit háhkat gávpemárkana bohccobirgui ja luohtehahttivuođa, de jáhkkimis njiedjá buvttadeaddjihaddi. Jos buvttadeaddjihaddi fas njiedjá, de boazoeaiggádat njuvvet ain unnit, daid váikkuhusaiguin maid dat mielddisbuktá.

Boazolohku lea dál muhtun orohagain dan dásis ahte dat ii leat ekonomalaš guoddevaš. Golut leat olu badjelis go buvttadansisaboadut. Boazologugeahpedemiin losošedje bohccot. Losit deaddu addá buoret bierggu, ja nu maiddái buoret biergohatti. Heivehuvvon boazolohku addá vuođu ekonomalaš guoddevaš boazodollui.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi oaidná dehálažžan ahte boazodoalloláhka ja boazodoallošiehtadus deavdiba ja heiveheaba goabbat guoibmáseaskka. Dohkkehuvvon doallonjuolggadusat ja daid čuovvleapmi leat resursahálddašeami vuodđun ovddas guvlui, ja fertejit leat eaktun dasa ahte boazodoallolága mearrádusat geavahuvvojit. Dat mearkkaša ahte siidaosiin ii leat vuoigatvuohtha oažžut doarjagiid jos eai unnit boazologu geahpedanmearrádusaid mielde.

Sihkkarastin dihte ahte dála ekonomalaš ortnegat eai doaimma vuostálagaid lea Dálkkádat- ja birasministtar ja Eanandoallo- ja biebministtar čielggadan ahte jos boazodoallit eai čuovo boazodoallolága alimus boazologu guoskevaš mearrádusaid, de geahpeduvvojit boraspirebuhtadusat. Dálkkádat- ja birasministtar ja Eanandoallo- ja biebministtar leaba oktasaš reive bokte guoskevaš fylkkamánniide lagabui čilgen njuolggadusaid birra ja boazodoalloeiseválddiid ovddasvástádusa árvvoštallat geahpedeami eavttuid boazodoallolága vuodul.

Dasa lassin áigu Stáhta šiehtadallanlávdegoddi álkidahttit gustovaš njuolggadusaid ja ortnegiid. Dat mearkkaša ahte heaittihit muhtun ortnegiid ja ovddeš várrejumiid.

6.3 Stáhtabušeahtha 2015 juolludusat

6.3.1 Juolludusrámma

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala 109,5 miljovna kruvnnu sturrosaš rámma Boazodoallošiehtadussii 2014/2015. Dat lea seammá stuora rámma go gustojeaddji šiehtadusas.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi deattuha ahte ekonomalaš rámma ferte maid árvvoštallat gustojeaddji boazodoallogessosa ektui.

6.3.2 Hattit

Njuovvanáigodagas 2014/2015 eai mearriduvvo bohccobirgui mihttohattit.

Dan dilis gos SLF árvvoštallá sisafievrridit bohccobierggu vuoliduvvon tuolluin eaktuda Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta ahte SLF váldá oktavuoda departemeanttain.

6.4 Ovddidan- ja investerendoaimmat (BOF)

6.4.1 Ekonomalaš rámma

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi árvala ahte Boazodoalo Ovddidanfondii (BOF) juolluduvvo 2014/2015 šiehtadusjáhái 35,4 miljovna kruvnnu, ja 2013/2014 šiehtadusjagi leai juolludusrámma 33,1 miljovna kruvnnu.

Foandda ekonomalaš dili geažil šaddá BOF juolludusrámma seamma stuoris go juogadanrámma.

6.4.2 Kapihtal 1151 poasta 51 – Boazodoalo ovdánahttinfoanda

Foandda 2013 rehketoalo loguid mielde lea badjebáza 25,2 miljovna kruvnnu. Boađut leat 34,1 miljovna kruvdnosaš juolludusat šiehtadusjáhái 2012/2013, 1,6 miljovna kruvdnosaš sirdin kapihtalis 1147 postii 71 gokčat goluid orohagaide mat eai beasa geavahit dálveguohtumiid Ruotas ja juolludusat kapihtal 1151 poasttas 75 oktiibuot 18,0 miljovna kruvnnu mat galge geavahuvot doaibmabijuide mat movttiidahttet eambo njuvvat ja vuovdit bohccobiergu, ja gokčat Áltta Boazodoallokonfereansa goluid. Boađuid mielde leat maid loanaid ruoktomáksimat, oktiibuot 0,1 miljovna kruvnnu ja reantoboađut 0,6 miljovna kruvnnu. Golut leat juolludusaid máksámušat. 2014 jagi prognosaid hárrái deattuha Stáhta šiehtadallánlávdegoddi ahte dat lea veaháš eahpesihkkar dan sivas go otna lea váttis diehtit máksámušaid sturrodaga.

Boađus	2011	2012	2013*	2014*
Boazodoallošiehtadusa juolludusat	30 000 000	32 800 000	34 100 000	33 100 000
Sirddašeamat	9 500 000	10 546 000	18 600 000	
Loanaid ruoktomáksin	467 476	260 748	118 042	120 000
Reantoboađut	988 644	752 574	645 637	600 000
Oktiibuot	40 956 120	44 359 322	53 463 679	33 820 000
Máksámušat	44 371 413	42 588 731	27 502 075	33 000 000
Eará golut (háld.stivrrat/lávdeg.	814 182	634 823	794 600	800 000
Máksámušat oktiibuot	45 185 595	43 223 554	28 296 675	33 800 000
Boađus	-4 229 475	1 135 768	25 167 004	20 000

*2013 gaskaboddosaš logut ja 2014 prognosat

Foandda balánsa čilgejuvvo tabeallas vuollelis. Opmodaga sturrodat lea 54,4 miljovna kruvnnu Norgga bänkku. 13.591 sturrosaš vealgi lea 6. áigodaga vearromáksu 2013 ovddas, mii máksojuvvo ođđajagimánu 2014. Ollislaš ieškapitála lea 54,4 miljovna kruvnnu 31.12.13. 2014 prognosa hárrái čujuhuvvo ahte dat lea eahpesihkkar go eat dieđe man olu doarjagat máksojuvvojit.

Balánsa	2011	2012	2013*	2014*
Buorrrin Norgga Bánkkus 31.12.	28 057 412	29 188 191	54 407 465	30 000 000
Opmodat oktiibuot	28 057 412	29 188 191	54 407 465	30 000 000
Vealgi	22 210	17 922	13 591	15 000
leškapitála	28 035 202	29 170 969	54 393 874	29 985 000
Vealgi ja ieškapitála	28 057 412	29 188 891	54 407 465	30 000 000

*2013 gaskaboddosaš logut ja 2014 prognosat

Foandda ruhta leai 31.12.13 41,2 miljovna kruvnnu. Das leat mielde jagi 2013 ja ovddit jagiid dohkkehuvvon juolludusat mat eai leat vel máksojuvvon. 31.12.12 leai foanddas 27,9 miljovna kruvnnu. Dát ruhta ii leat mielde foandda balánsas. Sivvan dasa lea go dohkkehuvvon juolludusat fievrriduvvojit gollun go máksojuvvojit (máksinprinsihppa). Dattetge čujuhuvvo ahte sihke bohtosa ja balánsa berre ovttastahttit foandda ruđaiguin.

Vealgebuorri 31.12.13 leai 2,9 miljovna kruvnnu. Vealgebuorri ii leat mielde balánsas. Sivvan dasa lea ahte loanat čálihuvvojit gollun go máksojuvvojit. (máksinprinsihppa). Dás čujuhuvvo ahte BOF-stivra jagi 2013 mearridii ahte loanat Konsortiet Boalvir BA, oktiibuot 5.0 miljovna kruvnnu galget sihkkojuvvot fitnodaga reastaluvvama geažil. Dat lea váldosivvan dasa ahte loatnasupmi jagi 2012 unniduvvui 8,1 miljovna kruvnnus 2,9 miljovna kruvdnui jagi 2013.

6.4.3 Nissonolbmuide guoski doaibmabijut

Dásseárvu boazodoalus gáibida stuorit ángiruššama oasálaččain. Dat guoská sihke eiseválddiide go hábmejít almmolaš váikkuhangaskaomiid, ja ealáhussii alces ja áinnas ealáhusorganisašuvdnii. Stáhta šiehtadallánlávdegoddi bidjá vuodđun ahte NBR strategalaš plána dásseárvui meannuduvvo šiehtadallamiid oktavuodas.

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi čujuha ahte manjimuš jagiid leat leamaš uhcán ohcamušat, ja dat lea mielddisbuktán ahte eanaš oassi juolludusas lea báhccán geavatkeahttá. Ohcamušaid kvalitehta iige leat leamaš nu buorre.

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi árvala ahte nissonolbmuide guoski doaibmabijuide ii várrejuvvo ruhta Boazodoallošiehtadusas 2014/2015.

6.4.4 Dutkan ja ovdánahttin

Šiehtadallánbealit leat soahpan ahte eai várrejuvvo sierra ruđat dutkamii ja bagadallamii 2013:s, earret 1,0 miljovna kruvnnu ruhtadit proševtta “Boazodoalu árgabeaivi”.

BOF-stivra lea hábmen ođđa strategalaš plána movt boazodoallošiehtadusa dutkanruđaid geavahit. Čuovvovaš váldosuorggit leat vuoruhuvvon ođđa plánas:

- Eanangeavaheapmi
- Bohccuid/elliide guoski dilit
- Ceavzilis ovdáneapmi ja ásahuslaš nuppástuhttinproseassat
- Doaibma ja buvttadeapmi
- Servodatdilit/sosiokultuvrralaš dilit ealáhusas

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi doarju BOF-stivrra strategalaš plána. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala ahte jahkái 2014 ii várrejuvvo ruhta dutkan- ja ovdánahttindoaimmaide, sihkkarastin dihte fleksibilitehta.

Proševtta “Boazodoalu árgabeaivi” oktavuodas bivdá Stáhta šiehtadallanlávdegoddi NBR čilget proševtta stáhtusa, rehketdoalu ja ruhtadanplána ovddusgvlui.

6.4.5 Sámi ovdánahttininfoanda

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala heaittihit doarjagiid Sámedikki ealáhusovdánahttin doaimmaide, ja dan sadjái vuoruhit doaibmabijuid mat movttiidahttet eambo njuovvat ja vuovdit bohccobiergggu.

6.4.6 Riidoeastadeaddji doaibmabijut

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala 1,45 miljovna kruvnnu riidoeastadeaddji doaibmabijuide, mas várrejuvvo gitta 50.000 kruvnnu Lulli-Trøndelága fylkkamánii ortnega hálddašeapmái. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi mielas lea dehálaš ahte Lulli-Trøndelága fylkkamánii vuoruhit sisabohtán ohcamušaid.

6.4.7 Boazoprográmma

Boazodoallošiehtadusa 2012/2013 šiehtadallamiid oktavuodas leat šiehtadallanbealit soahpan heaittihit Árvohákanprográmma - boazu (ÁHP-boazu), ja ásahit ođđa prográmma mii vástida Báikkálaš borramušprográmmii. Ođđa prográmma namma lea Boazoprográmma. Boazoprográmma galgá erenoamážit gozihit ahte ÁHP- bohcco fitnodagaid hástalusat fuolahuvvojit. Seammás galgá mátkeealáhusvuđot ealáhusovdánahttin boazodoalus, ja ovttasbargodoaibmabijut boazodoalu ja reidenfitnodagaid gaska leat mielde prográmmas.

Maŋgil go ÁHP-boazu heaittihuvvui ja Boazoprográmma ásahuvvui, de lea ohcamušaid lohku geahpeduvvon. Dattetge vuohit ahte šiehtadusbeliid nuppástuhttimat leat addigohtán bohtosiid. Boazodoallosuorgi lea fuomášán Boazoprográmma vejolašvuodaid, muhto ain lea dárbu addit juohke áidna fitnodahkii sierranas čuovvoleami. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi čujuha ahte prográmma hálddahussii lea dehálaš geavahit daid vejolašvuodaid mat gávdnojit, ja Innovašuvnna Norgga.

Boazoprográmma bokte sáhtta ealáhus váldit oktavuodá Innovašuvnna Norggain ealáhusa iežas márkán ja áigodagaid guoskevaš eavttuid vuodul. Innovašuvnna Norgga siskkáldas organiseren geavaheddjiid ektui ja guoskevaš guovllukantuvrrain áššemeannudanvuogit dorjot modealla, ja Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvvoštallama mielde dat sihkkarastá

boazodollui nanu oktavuodaid boahttevaš jagiid. Boazoprográmma modealla geavaheddjiid ektui lea seammá go Innovašuvnna Norgga bálvalusat. Go dat sierra gehččojuvvo, de dat mielddisbuktá eanet resursageavaheami dan sivas go ohcciid lohku ii leat nu stuoris. Dieđut Innovašuvnna Norggas čájehit ahte prošeaktaohcamušat ja ohcamušaid kvalitehta leat lassánan, ja sivvan dasa lea báikkálaš máhtu ja ahte Boazoprográmma doaimmat árvvoštallojuvvo ovttas Innovašuvnna Norgga eará borramušsuorggi guoskevaš doaimmaiguin ja bálvalusaiguin.

Innovašuvdna Norga lea árvalan Boazoprográmma ovttastahttit Ruoná mátkeealáhusa ja báikkálaš borramuša Ovdánahttinprográmmain. Stáhta šiehtadallánlávdegoddi oaidná ahte goappaš prográmmain lea sullasaš sisdoallu ja ahte livčče bohccobiergofitnodagaide ávkin jos prográmmaid ovttastahttá. Dan vuodul Stáhta šiehtadallánlávdegoddi árvala Boazoprográmma ovttastahttit Ruoná mátkeealáhusa ja báikkálaš borramuša Ovdánahttinprográmmain. Prográmmaid ovttastahttindoaimma čuovvola maid ráđđehusa mihttomeriid ahte álkidahttit eanadoallobyrokratiija. Stáhta šiehtadallánlávdegoddi árvala ahte šiehtadusbealit šiehtadallánáigodagas mearridit makkár eavttuid galgá bidjat vuodđun prográmma ovttastahttima oktavuodas, nugo ahte boazodoallu galgá searvat stivrenjovkui.

Viidáset árvala Stáhta šiehtadallánlávdegoddi joatkit prográmma vuoruhansurggiid oktan rievdadusaiguin.

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi árvala várret 8,2 miljovna kruvnnu mii galgá leat boazodoalu oassi Ruoná mátkeealáhusa ja báikkálaš borramuša Ovdánahttinprográmmas. Juolludusas lea maid mielde Innovašuvnna Norgga hálddahasgolut.

6.4.8 Fágareiveortnet

Šiehtadallanbealit leat ovdal leamaš dan oaivilis ahte ortnet berre válđojuvvot eret boazodoallošiehtadusas, ja eaktudit ahte Oahpahuskantuvra galgá bargat aktiivvalaččat dán ulbmila ektui.

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi registrere ahte Oahpahuskantuvra jagi 2010 giđa rájes ii leat gávdnan eará ruhtagálduid. Váilevaš ruhtadeapmi mielddisbuktá ahte ortnet heaittihuvvo. Lávdegotti mielas dat ii leat vuogas, ja danne árvala Stáhta šiehtadallánlávdegoddi joatkit fágareiveortnega. Fágareiveortnegii juolluduvvo 2,0 miljovna kruvnnu. Juolludus galgá gokčat oahpahalli bálká-, dáhkádus-, mátkegoluid ja Oahpahuskantuvrra doaimmagoluid.

Oassin das ahte nannet nissonolbmuid saji boazodoalus, de árvala Stáhta šiehtadallánlávdegoddi ahte oahpahuskantuvra galgá joatkit vuoruhit nissonolbmuid boahttevaš oahpahalliid ja instruktivrraid gaskkas. Dasa lassin lea dehálaš sihkkarastit geográfalaš juogo oahpahalliin.

6.4.9 Márkandoaimmat

Boazodoallošiehtadusa 2010/2011 šiehtadallamiid oktavuodas sohpe šiehtadallanbealit ásahit Márkanlávdegotti bohccobirgui. Márkanlávdegotti váldobargu lea sihkkarastit norgga bohccobirgui positiiva fuomášumi ja loahppageavaheaddjái addit oastinmiela. Dasa lassin

galgá Márkanlávdegoddi váldit badjelasas márkangullelaš áššečuolmmaid gaskkusteami eará aktevrraide. Márkanlávdegoddi galgá ain geavahit moniid ja bierggu diehtajuohkinkantuvrra (OEK) strategalaš ovttasbargoguoibmin válljejuvvon márkandoaimmaid čađaheapmái.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvvoštallama mielde lea generálaš márkantievrrideapmi dehálaš vai márkantievrrideapmi juksá eanet geavaheddjiid. Dalle eaktuduvvo ahte biergofitnodagain lea doarvái biergu go čađahit vuovdinággirdemiid.

Ovddasguvlui eai sáhte fitnodagat vuordit ahte dušše boazodoallošiehtadusa ruđat galget geavahuvvot generálaš márkantievrrideapmái. Dan vuodul ahte ii leat vuovdindivat bohccobierggus, de fitnodagat ieža fertejit bidjat ruđa mearkanetrála márkantievrrideapmái. Danin lea dárbblaš ahte Márkanlávdegoddi lea gulahallan bohccobiergosurggiin vejolaš addosiid birra. Earret mearkanetrála márkantievrrideami lea dehálaš ahte iešguhtetge fitnodat váldá stuorát ovddasvástádusa bajidit iežas márkangelbbolašvuoda ja márkantievrrideami iežas buktagiin.

Márkanlávdegoddi lea ovddidan generálaš visuála beaggima Norgga Bohccobirgui. Visuála beaggin deattuha Norgga Bohccobierggu iešvuodaid ja ahte das lea buorre máistu, lea ráinnas ja lunddolaš. Ovddideapmi galgá addit geavaheddjiide dakkár gova ahte bohccobiergu lea *Duoddara njálgga ja dipma biergu*. Visuála profiila oačču jagi 2013 Norsk Designråd:s bálkkašumi buori ovddideami ovddas. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala ahte Márkanlávdegoddi ráhkada njuolggadusaid dasa movt buoremus lági mielde geavahit visuála profiilla, nugo mearridit divada fitnodagaide profiilla geavaheamis.

Márkanlávdegoddi lea ovttasbarggus Boazoprográmmain lágidan seminára bohccobiergofitnodagaid várás. Ođđa seminára galgá lágiduvvot njukčamánu 12.-13.b. Dasto lea Márkanlávdegoddi ovttasbargan Boazoprográmmain Mathallen doaimmaid lágidemiid oktavuodas Sámi álbmotbeaivvi doaluid oktavuodas 2013 ja 2014. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala joatkit ovttasbarggu, ja oktasašdoaluid boahte šiehtadusáigodagas maid.

Márkanlávdegoddi lea ráhkadan giehtagirjji Norgga bohccobiergomárkana birra. Giehtagirji lea sáddejuvvon buot siidaossosiidda ja boazoserviide. Márkangiehtagirji sáhtá mielddisbuktit váldolađđasis barggaheami ja diđolašvuoda nu ahte boazodollui huksejuvvo positiivvalaš beaggin. Girji lea almmuhuvvun sihke dárogillii, davvisámegillii ja lullisámegillii.

Márkanlávdegoddi eaktuda ahte NBR váldá ovddasvástádusa giehtagirjji atnui váldimis, organisašuvnnas ja ealáhusas. Márkanlávdegoddi lea 2013 plánen doaimmaid movt jagi 2012 giehtagirjji váldit atnui. Márkanlávdegoddi lágidii maid seminára Oslos NBRa báikkálaš serviide. Doaimbajuid mihttomearri lea leamaš loktet márkantievrrideami boazodoalus, mas Márkanlávdegoddi sáhtá veahkehit. Márkanlávdegoddi lea almmuhan šiehtadallanbeliide ahte ealáhusas váilot plánat dákkár doaimmaid, ja ahte giehtagirjji atnui váldin proseassas ain leat hástalusat. Go NBR ain oaidná ávkki dás, de bivdá Stáhta šiehtadallanlávdegoddi ahte NBR ráhkada prošektaplána šiehtadallanáigodagas das movt NBR áigu geavahit Márkangiehtagirjji, nugo movt giehtagirjji váldit atnui organisašuvnna siskobealde ja boazodoalus.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi doarju Márkanlávdegotti ođđa márkanplána 2014-2015 oktan jagi 2014 doaibmaplánain. Dasto čuovvu Stáhta šiehtadallanlávdegotti ávžžuhusa ahte sirdit jagi 2013 unnitgolaheami. Muđui doarju Stáhta šiehtadallanlávdegoddi NBRa gáibádusa ahte Márkanlávdegoddái várret 5,0 miljovna kruvnnu. Dat lea seamma stuorra rámma go doaibmi šiehtadusas.

Márkanlávdegottis lea leamašan eanet doaibma go álggos vurdojuvvui. Dát lea leamašan dárbbášlaš posišuvna vuodul mii bohccobierggus lea gávpemárkanis. Sihke miellahtuin ja čállingottis lea leamašan eanet doaibma. Ain gáibiduvvo alla doaibmadássi Márkanlávdegotti miellahtuin ja čállingottis. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala ahte Márkanlávdegoddi oažžu vejolašvuoda eará atnui geavahit gitta 100.000 kruvnnu 2014 bušeahtas buhttet liige bargonoadi ja eanet mátkkoštallamiid. Dasa lassin sáhtta vel 100 000 kruvnnu lassin eará atnui geavahit vai láhčá dili dasa ahte čállingoddi oažžu buoremus vejolašvuoda čuovvolit daid barggaid maid lávdegoddi mearrida čađahit.

6.4.10 Bohccuid fievrrideapmi/suvdin

Šiehtadallanbealit sohpe jagi 2010/2011 Boazodoallošiehtadallamiin ahte stáhta galgá ain Boazodoallohálddaha bokte hálddašit bohccuid suvdindoaimmaid, ja ahte golut gokčojuvvot Boazodoallošiehtadusa bokte. Dattetge háliida Stáhta šiehtadallanlávdegoddi čujuhit ahte boazodoallit leat iehčanas ealáhusdoallit ja fertejit de ieža máksit suvdingoluid. Danne berre suvdinortnet áiggi mielde sihkkojuvvot boazodoallošiehtadusas. Hálddaha golut gokčojuvvot divat bokte maid juohke boazoeaiggát máksá juohke bohcco nammii.

Šiehtadus Seaworks nammasaš fitnodagain nohká jagi 2014 rájes. Giđđat 2014 čađahuvo ođđa šiehtadusfálaldat.

NBR lea gáibidan ahte šiehtadallanbealit divaštallet suvdinortnega. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi lea dasa miehtan, ja áigu divaštallat ortnega boahhte šiehtadallamis. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala joatkit doaibmi šiehtadusa ja juolluda 5,3 miljovna kruvnnu Boazodoallošiehtadussii 2014/2015. Dat lea seamma stuora juolludus go Boazodoallošiehtadusas 2013/2014.

6.4.11 Guođohanbarttat ja rusttegat

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala joatkit doarjjamáksomeriid rusttegiidda. Dasto árvaluvvo ahte ii addo doarjja siidaosiide jos eai doahttal dábálaš Njuolggadusaid doarjagiid birra siidaosiide ja boazoservviide ja jos orohagat eai doahttal Njuolggadusaid doarjagiid birra orohagaide ja boazoservviide. Dál eai árvaluvvo doarjagat ovttaskas doaibmabijuide dahje Boazodoallošiehtadusas 2014/2015 ii várrejuvvo ruhta dán doibmii.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala heaittihit doarjjaortnega guođohanbarttaide. Duogáš dasa lea ahte lea dehálaš vuoruhit doaibmabijuide mat movttiidahttet eanet njuovvat ja vuovdit bohccobierggu, ja hehttet dan ahte huksejuvvot olu guođohanbarttat.

6.4.12 Protect Sapmi

Boazodoallošiehtadusa 2013/2014 šiehtadallamiid oktavuodas ledje šiehtadallanbealit ovttaoavilis vuordit vejolaš juolludeami vuodđudussii Protect Sápmi njuolggadusčoahkkima oktavuodas 2013 miessemánus/geassemánus dan sivas go sii dihte ahte ráđđehus fargga áiggui ovddidit ođđa minerálastrategiija, ja ledje ožžon dan áddejumi ahte ráđđehus háliidii doarjot Protect Sapmi álggahandásis.

Ođđa minerálastrategiijas celkojuvvui ahte ráđđehus háliidii juolludit ruhtadoarjaga Protect Sapmi álggaheapmái. Ruhtadoarjja ii čielggaduvvon ovdal njuolggadusčoahkkima miessemánus iige ovdal ráđđehusa molsašumi čakčat 2013.

Ođđa ráđđehusa Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta ii leat vel čielggadan ahte galgá go Protect Sapmi oažžut ruhtadoarjaga stáhtabušehta bokte. Dan sivas lea Stáhta šiehtadallanlávdegoddi mearridan ahte vuodđudussii ii várrejuvvo ruhta Boazodoallošiehtadusa 2014/2015 bokte.

6.4.13 Oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusat

Šiehtadallanbealit šadde ovttaoavilis Boazodoallošiehtadusa 2012/2013 šiehtadallamiid oktavuodas ásahit sierra ortnega oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusaide boazodoalus. Ortnega ovddideapmái várrejuvvui 350.000 kruvnnu.

Bargu ii leat vel álggahuvvon, muhto Stáhta šiehtadallanlávdegotti oaidnu lea seamma go NBRa, ahte ortnega berre čađahit. Árvaluvvo ahte pilohtaprošeakta ruhtaduvvo dainna 350.000 kruvnnuin mii Boazodoallošiehtadusas 2012/2013 várrejuvvui.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi oaivvilda ahte pilohtaprošeavtta berrejit čađahit ásahuvvon gealbobirrasat geain lea máhtu dákkár bálvalusaide birra eanadoalus. Dat livčče ávkin boazodoalu guoskevaš pilohtaprošeavttaide. Eanemustá go lea vejolaš atnit ávkki máhtus ja infrastruktuvrras mat gusket eanandoalu “Šilljui” dán ortnegii buorrin.

Dat čuovvu maid bargojoavkku ávžžuhusaid mat ovddiduvvojedje 2012 raporttas.

Go pilohtaprošeavttat čađahuvvojit de galgá ásahuvvot referánsajoavku mas leat mielde NBR, Sámedikki, GOD, EABD ovddasteaddjit. Bargu galggašii loahpahuvvot ovdal juovlamánu 1.b.2014.

6.4.14 Eará BOF vuollásaš ortnegat

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi bidjá vuodđun ahte BOF stivra galgá meannudit áššiid juolludusrámma vuodul, ja ahte stivra ieš pláne movt geavahit várretkeahkes ruđaid ollašuhttit boazodoalopolitihkalaš mihttomeriid. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi čujuha ahte jos šiehtadallanbealit eai leat eará mearridan, de galget ovdalis juolludusat mat eai leat geavahuvvon nannet foandda ieškapitála.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi ii áiggo rievdadit eará ortnegiid mat gullet Boazodoalu ovdánahttinfondii, earret ovdalis namuhuvvon ortnegiid.

6.5 Gollounnideaddji doarjagat ja njuolggodoarjagat

6.5.1 Ekonomalaš rámma

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi oaidná dehálažžan viidásset movttiidahttit márkanguvllot buvttadeami ja árvoháhkama, ja dainna lágiin láchčit dili boazodolliide geain boazodoallu lea váldoealáhussan.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi háliida joatkit buvttadanvuđot doarjagiid dainna ulbmilin ahte lasihit njuovvanbohccuid ja bohccobierggu vuovdima.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi arvala juolludit 65,4 miljovna kruvnnu gollounnideaddji ja njuolggodoarjagiid Boazodoallošiehtadusa 2014/2015 bokte. Dat lea 2,3 miljovna kruvnnu unnit go doaibmi šiehtadusas.

6.5.2 Orohatdoarjja

Orohatdoarjja galgá veahkkin addimin orohagaide ja boazoservviide ekonomalaš vuodu áimmahuššat iežaset ovddasvástádusa ja barggaid boazodoalu ovddideamis guoddilisvuoda guvlui. Dát mielddisbuktá earret eará oažžut boazologu balánsii guohtumiid gierdama ektui, boazodoalu areálaid sihkkarastima, eanet gánnáhahttivuoda, ja láchčit dili kriisagearggusvuhtii.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala ahte gustovaš njuolggadusmearrádusat ja máksomearit jotkojuvvojit, earret doarjagat Femunden orohahkii.

Femunden orohaga ektui arvala Stáhta šiehtadallanlávdegoddi ahte orohatdoarjja vuoliduvvo jos orohat ii čuovu mearriduvvon eavttuid ahte doaimmahit boazodoalu mearriduvvon boazodoallorájiid siskkobealde, nugo vuhtiiváldit Stáhta ja eanaeaiggádiid gaskasaš soahpamuša maid Alimusriekti lea dohkkehan Korssjøfjellet áššis. Orohatdoarjjaortnegii juolluduvvo 10,3 miljovna kruvnnu, mii lea seamma go doaibmi šiehtadusas.

6.5.3 Doarjjaeavttut siidaosiide ja boazoservviide

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi bidjá vuodđun ahte dat orohagat gos boazolohku lea badjel mearriduvvon boazologu, galget geahpedit boazologu boazodoallolága § 60 goalmát lađđasa mielde.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala joatkit doaibmi njuolggadusaid ahte siiddaoasit geat eai geahpet boazologu Boazodoallostivrra mearrádusaid mielde eai oaččo doarjagiid.

Movttiidan dihte ahte siidaosi jodiheaddjis ja su náittosguoimmi ja mánáin leat eanaš bohccot, árvala Stáhta šiehtadallanlávdegoddi ahte siidaosi jodiheaddji ja su náittosguoimmi ja bearraša njuolga bajáš - dahje vulos guvlui linjjás, ja siidaosi eaiggáda vieljaid/oappáid

boazolohku ferte leat unnimus 85 proseantta giđđaealus jus siidaoassi galgá oažžut gollounnideaddji doarjagiid ja njuolggadoarjagiid.

Gáibádus ahte divatgeatnegas biergotienas galgá leat unnimus 50.000 kruvnnu earret lassíárvodivada go lea vuovdán bohccuid iežas mearkkas árvaluvvo gustot buot boazodoalloguovlluid siidaosiide.

6.5.4 Doaibmadoarjja

Nannen dihte buvttadanvuđot doarjagiid árvala Stáhta šiehtadallanlávdegoddi heaittihit dábálaš doaibmadoarjaga.

Álggahandoarjjaortnet árvaluvvo jotkojuvvojit. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala ahte álggahandoarjja ii addojuvvo jos álggaheapmi mielddisbuktá ahte siidda boazolohku šaddá eanet go dan mii lea mearriduvvon.

Sierradoarjja gos nissonolmmoš lea áidna jodiheaddji árvaluvvo heaittihuvvot. Sierradoarjja siidaoasi jodiheaddjái gii lea vuollel 30 jagi jotkojuvvo 25.000 kruvnnuin.

Boazodoalošiehtadusas 2014/2015 árvaluvvo várret 3,5 miljovna kruvnnu sierra doaibmadoarjagii nuoraid várás ja álggahandoarjaga. Dat lea 4,0 miljovna kruvnnu unnit go doaibmi šiehtadusas.

6.5.5 Náittosguoibme- ja ássanguoibmelasáhus

Náittosguoibme- ja ássanguoibmelasáhusa njuolggadusat jotkojuvvojit. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala ahte náittosguoibmelasáhusa máksomearri unniduvvo 42.500 kruvnnus 30.000 kruvdnui.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala juolludit 1,8 kruvnnu náittosguoibmelasáhusortnegii. Dat lea 0,7 miljovna unnit go Boazodoallošiehtadusas 2013/2014.

6.5.6 Buvttadanvuoitu

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala joatkit buvttadanvuoittu ortnega ja máksomeriid.

Movttiidan dihte eambo njuovvat ja vuovdit bohccobierggu, de meroštallanproseanta 31%:s bajiduvvo 34%:i divatgeatnegahtton biergovuovdimis ja eará divatgeatnegahtton ealáhustietnasiin bohccos.

Várrejuvvo 30,0 miljovna kruvnnu buvttadanvuoittu ortnegii. Dat lea 1.0 miljovna kruvnnu eanet go 2013/2014 Boazodoallošiehtadusas.

6.5.7 Miessenjuovvandoarjja

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi miediha NBRa gáibádussii ahte lasihit miessenjuovvandoarjaga. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi oaidná dárbbaslaš njuovvat eanet misiid. Dán rádjái ii leat leamaš dábálaš njuovvat geahppa misiid. Movttiidan dihte eambo misiid njuovvat, maiddá geahppa misiid, árvala Stáhta šiehtadallanlávdegoddi

bajidit miessenjuovvandoarjaga 325 kruvdnui juohke miesi ovddas. Muđui jotkojuvvojit gustovaš njuolggadusat.

Várrejuvvo 16,5 miljovna kruvnnu miessenjuovvandoarjaga ortnegii. Dat lea 1,1 miljovna kruvnnu eanet go 2013/2014 Boazodoallošiehtadusas.

6.5.8 Fievrridandoarjja

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala joatkit gustovaš máksomeriid.

Leamaš váttis čuovvut njuolggadusaid mat gusket ealli bohccuid fievrridandoarjagii. Danne háliida Stáhta šiehtadallanlávdegoddi geahčadit movt álkidahttit njuolggadusaid ealli bohccuid fievrrideapmái.

Árvaluvvo juolludit 3,0 miljovna kruvnnu fievrridandoarjjaortnegii. Dat lea seamma go 2013/2014 Boazodoallošiehtadusas.

6.5.9 Njuovvanbohccuid raporterenvuogádat

Njuovvanbohccuid raporterenvuogádat njuolggadusaid mielde sáhttet sii geat njuvvet bohccuid ohcat doarjaga čađahit raporteremiid mat gáibiduvvojit. Doarjja lea otná beaivvi rádjai máksosuvvon SRF doaimmabušeahta bokte.

Stáhta šiehtadallanlávdegoddi árvala várret 300.000 kruvnnu ekonomalaš doarjaga njuovahagaide vai lea vejolaš mearridit njuovvanbohccuid agi ja sohkabeali mielde.

6.6 Čálgoortnegat

Árvaluvvo várret 1,0 miljovna kruvnnu árrapenšuvvna ortnegii, ja joatkit gustovaš njuolggadusaid ja máksomeriid.

Dasto árvaluvvo 1,0 miljovna kruvnnu bargoveahkkái áhpehisvuođa/riegádahttima oktavuodas. Doarjja galgá veahkin nannemin nissonolbmuid saji boazodoalus. Boazodoallohálldahus hálldáša doarjaga láigohit veahki áhpehisvuodas ja riegádahttimis. Gustovaš máksomearit jotkojuvvojit.

Buohcanruhtaortnega juolludeapmi jotkojuvvo 0,6 miljovna kruvnnuin. Kollektiivvalaš máksu boazodoallošiehtadusa bokte buohcanruhtaortnegii gokčá buohcanruđa lassimávssu – 65 proseanttas 100 prosentii tienasvuodus buozanvuodá áigodagas mii lea guhkit go 16 beaivvi. Riegádahttin ruđat gokčēt maiddái tienasvuodá 100 proseanttain. Juolludeapmi meroštallojuvvo boazodolliid oktasaš ealáhustietnasa vuodul geat ortnegis leat mielde. Ruđat sirdojit guovddáš Álbmotodjui.

Ovttá olbmopenšuvdnii lea jahkásaš máksomearri ain 100 000 kruvnnu, ja guovtti olbmopenšuvdnii 160 000 jahkásaččat.

Boazologu heivehanbarggu oktavuodas vuoliduvvo ahkemearri ohcat árrapenšuvnna 62 jagis 57 jahkái. Lassin sáhttá árrapenšuvdna dál addot dan áigodahkii goas addojuvvo šihattojuvvon penšuvdna.

Čálgoortnegiidda árvaluvvo 2,6 miljovvna kruvnnu. Dat lea seamma ollu go 2013/2014 Boazodoallošiehtadusas.

6.7 Organisašuvdnadoarjja

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi čujuha dan erenoamášvuhtii go NRL doaibma ruhtaduvvo eanaš stáhtabušehta bokte. Stáhta šiehtadallánlávdegoddi árvala bisuhit 6,1 miljovvna kruvvnosaš organisašuvdnadoarjaga rievdatkeahces bušehttarámma siskkobealde, das lea maddái 200 000 kruvnnu boazodoalu DBS doaimmaide. Juolludeapmi eaktuda ahte geavaheddjiid iešmáksu DBS-bálvalusa ovddas lea 10 proseantta.

Stáhta šiehtadallánlávdegoddi deattuha ahte doarjja máksojuvvo kvartálalaččat sáddejuvvon jahkeraportta ja maŋemuš doaibmajagi revisoradohkkehuvvon rehketdoalu ja 2015 bušehta ja plánaid vuodul. Kontingeantamáksu ja vejolaš doarjagat/ruovttoluottamávssut/tietnasat eará ásašusain galget spesifiserejuvvot sihke rehketdoalus ja bušehtas.

6.8 Fálaldatrámma juogadeapmi

Fálaldatrámma juogadeapmi ieš guđet poasttaide (milj. kruvnnu):

Poasta	Namahus	Boazodoallošiehtadus 2013/2014	Árvalus 2014/2015 šiehtadussii	Erohusat 2013/2014 ja 2014/2015
51	Boazodoalu ovdánahttinforanda	33,1	35,4	2,3
72	Organisašuvdnadoarjja	6,1	6,1	-
75	Njuolggodoarjagat	67,7	65,4	- 2,3
79	Čálgoortnegat	2,6	2,6	-
	Oktiibuot	109,5	109,5	-

Čilgehus postii 51: Ovddidan- ja investerendoaimmat (milj. kroner):

Ulbmil	2013/2014 šiehtadusa juolludanrámma	2014/2015 šiehtadusa juolludanrámma
Nissonolbmuide guoski doaibmabijut	1,0	-
Dutkan ja ovdánahttin	-	-
SNT	2,0	-
Riidoeastadeaddji doaimmat	1,45	1,45
Boazoprográmma	8,2	8,2
Fágareiveortnet	2,0	2,0
Márkandoaimmat	5,0	5,0
Suvdimat	5,3	5,3
Oahppan- ja fuolahusvuđot bálvalusat	-	-
BOF-stivrra geavaheapmái	8,15	13,45
Oktiibuot	33,1	35,4

Čilgehus postii 75: Gollounnideaddji ja njuolggodoarjagat (milj. kruvnnu):

Namahus	2013/2014 šiehtadus	2014/2015 šiehtadus
Orohatdoarjja	10,3	10,3
Buvttadanvuoitu	29,0	30,0
Miessenjuovvandoarjja	15,4	16,5
Doaibmadoarjja	7,5	3,5
Náittosguoibmedoarjja	2,5	1,8
Fievrridandoarjja	3,0	3,0
Doarjja bohccuid raporterenvuogádahkii	-	0,3

7. ÁŠŠIT BOAZODOALLOŠIEHTADALLAMIID RÁMMA OLGGOBEALDE

7.1 Váldošiehtadus

NBRa lea ávžžuhan iežas gáibádusas čielggadit addá go Váldošiehtadus vejolašvuoda šiehtadallat eará departemeanttaiguin áššiid birra mat gullet sin suorgeovddasvástádussii.

EABD čujuha Váldošiehtadusa § 1 ahte šiehtadallanbealit leat Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta (EABD) ja Norgga Boazosápmelaččaid Riikasearvi (NBR). § 2 mielde galget bealit jođihit boazodoallošiehtadusa guoskevaš šiehtadallamiid áiggis áigái boazodoallopolitihka mearridan ulbmiliid ja njuolggadusaid mielde. Stuoradiggi lea addán Eanandoallo- ja biebmodepartementii váldi šiehtadallat jahkásaš šiehtadusa boazodoalloealáhussii, ja dan vuodul ii sáhte NBRa šiehtadallat eará departemeanttaiguin.

7.2 Boazodoalu eatnamiid sihkkarastin

7.2.1 Erenoamáš dehálaš boazodoalloguovlluid plánanjuolggadusat

Dieđ. St. 9 (2011-2012), Eanandoallo- ja biebmopolitihkka, Buresboahthin beavdá! cealká ahte lea dehálaš váldit vejolašvuodaid atnui sihkkarastit boazodoalloguovlluid. Okta árvalus lea ráhkadit plánanjuolggadusaid daid guohtuneatnamiid várás mat leat erenoamáš dehálaččat ceavzilis boazodollui. Ovddit ráđđehus lei mieđihan dasa ahte ráhkadit plánanjuolggadusaid plána- ja huksenlága vuodul sihkkarastin dihte boazodoalloguovlluid.

Stáhtalaš plánanjuolggadusat leat vuodđuduvvon plána- ja huksenláhkii, kapihtal II Nationála plánadoaimmat § 6-2 ja § 6-3, ja gullá GOD doaibmasuorgái. Njuolggadusaid mihttomearri lea čalmustahttit nationála politihka áššiid ektui maid lea erenoamáš dehálaš čuovvolit go plánat dahkkojit. Plánanjuolggadusat gusket erenoamážit plánasisdollui, ovdamearkka dihte makkár mihtut ja árvvut galget biddjojuvvot vuodđun, ja movt áimmahuššat, vihkkedallat ja vuhtiiváldit iešguđet beroštumiid. Plánanjuolggadusat leat guovdilis njuolggadusat areálahálddašeami hárrái boazodoalloguovlluin, muhto dat galget maid doaibmat gaskaopmin dasa ahte buoridit diehttevašvuoda gielddalaš ja guovlulaš plánabarggus.

Ođđa ráđđehus ii leat vel mearridan háliidit go sii joatkit barggu mii lea biddjon johtui plánanjuolggadusaid ráhkadeami hárrái. NBRa oažžu dieđu dakkaviđe go dat lea čielggas.

7.2.2 Boazodoalu siskkáldas riektečielggadeamit, geavahanortnegat, jna.

Čuovvoleames dan maid Sámediggi ja NBRa ráđđádallančoahkkimiin soabadeigga ođđa eanajuohkinlága hárrái, galgá bargojoavku dál vuodđuduvvot mii galgá guorahallat lea go boazodolliin ja sis geain lea boazodoalloriekte vuogitvuohka gáibidit vuogitvuodaguorahallamiid boazodoalu siskkáldas áššiid birra eanajuohkinlága vuodul. Otne dat ii leat vejolaš ja iige leat vejolaš ođđa eanajuohkinlága mielde ge, mii fápmuduvvo ođđajagimánu 1.b.2016. Bargojoavku galgá árvvoštallat movt sihkkarastit ahte eanajuohkinduopmostuolus lea doarvái máhtu ja gealbu sámi kulturáššiin, riekteáddejumis ja árbevierus. Lea maid dárbbalaš geahčadit boazodoallolága soabadannjuolggadusaid. Farga bovdejuvvoba NBRa ja Sámediggi ođđa ráđđádallančoahkkimii viidáset barggu birra.

7.3 EO ortnet 853/2004

Boazodoalus lea leamaš vejolašvuohka vuovdit bohccobierggu geavaheaddjái orohaga dábálaš buvttadanbáikkis dahje njuovvanbáikkis ja dan eai leat šibitdoaktárat dárkkistan. Dán rádjai lea juohke siiddas leamaš lohpi jahkásaččat vuovdit eanemus 10 bohccogoruda.

Leamaš vejolašvuohka dušše vuovdit bierggu báikkálaš boazodoalloguovllus, ja iige eará báikkiin Norggas dahje eará EES riikkain.

Go buhtisindoallanortnet doaibmagodii de ii leat dábálaččat vejolašvuohka vuovdit bierggu priváhta márkanis.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta ja Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta leaba guorahallan movt sáhtta spiehkastit EO buhtisindoallan- ja dárkkistanregeliin vai ain lea vejolaš vuovdit unnit osiid bohccobierggu njuolga geavaheaddjái almmá biergodárkkisteami. EES-eiseválddit leat dál dohkkehan spiehkasteami. Giđđat 2014 sáddejuvvo árvalus almmolaš gulaskuddamii ahte juohke siidaoassi galgá ain beassat vuovdit eanemus 10 goruda juohke boazodoallojagi.

7.4 Boraspiret

NBRa lea ovddidan mánnga áššečuolmma boraspirehálddašeami hárrái. Stáhta šiehtadallanlávdegoddi áigu fuolahit ahte BD čilge čuovvovaš čuolmmaid:

- Boazodoalu duohta váikkuheapmi álbmotmeahccestivrraid bokte
- Ráđđehusa politihkalaš mearrádusat boraspiriid ektui, stáhtus ja čuovvoleapmi
- Mearkkašumit NBRa doaibmabidjolistui
- Davvi-Trøndelága raportta stáhtus
- Ávžžuhus doallat čoahkkima rievdadit lánkaásahusa movt geavahit mohtorfievrruid mehciin ja jienjaid alde.

7.5 Radioaktiiva nuoskideamit

EABD lea ovttaoaivilis NBR:n ahte dál lea dárbu geahčadit njuolggadusaid movt buhtadit goluid, lassibargguid ja ekonomalaš massimiid radioaktiiva bohccobierggu geažil. Danne árvaluvvo ahte šiehtadallanbealit Boazodoallošiehtadusa 2014/2015 šiehtadallanáigodagas sohpet ulbmiliid, ovdánanplána ja organiserema njuolggadusaid geahčadeapmái.